

М. Сціборський і його «націократія»

Постановка проблеми. У сучасній українській публіцистиці, коли згадується про український націоналізм, все частіше згадується про М. Сціборського та його «Націократію».

На думку автора, саме націократія здатна забезпечити розвиток і процвітання українського суспільства, адже ні фашизм, ні комунізм, ні соціалізм, ні диктатура не здатні цього зробити. Хоча демократія схожа до націократії, але вона слабка.

Об'єкт дослідження. М. Сціборський і «націократія».

Предмет дослідження. Предметом дослідження статті виступає специфіка висвітлення націократії.

Мета дослідження. Дослідити державотворчі погляди М. Сціборського, з'ясувати політичний аспект поняття «націократія».

Завдання дослідження: - розглянути життєвий шлях М. Сціборського;
- визначити зміст основного поняття «націократія»;

Стан дослідження: Над даною темою працювали українські дослідники такі як: М. Віхов та Б. Червак.

Виклад основного матеріалу. Націократія в 1930-х розглядалась ідеологами ОУН як антитеза до комунізму, фашизму і лібералізму. Диктатура - не тоталітаризм. Голова держави - Вождь Нації. Про це мріяв член Проводу українських націоналістів Микола Сціборський [2].

М. Сціборський народився у 1897 році в Житомирі. Активний учасник національно-визвольних змагань періоду української революції 17–20 років. Служив у кінноті Армії УНР, підполковник. Після поразки УНР М. Сціборський був інтернований до Польщі. Закінчив у Подєбрадах Українську Господарську Академію [5].

М. Сціборський є автором ряду ґрунтовних праць з теорії та практики українського націоналізму, зокрема: "Робітництво і ОУН", "Націократія", "Національна політика більшовиків в Україні", "Земельне питання", "Україна в цифрах", "Сталінізм" та ін. [6].

Сціборський залишився в історії як діяч українського націоналістичного руху, однак найціннішим його спадком є соціально-філософський трактат «Націократія», написаний 1935 року [1]. «Націократія» - це реакція на кризу європейської політичної думки, що не спромоглася відвернути Першу світову війну. В цій війні зійшли нанівець гуманістичні традиції Європи. «Наша повоєнна епоха позначається великими катаклізмами в житті культурних народів. Людство, ніби втративши попередні означені шляхи своїх прямувань, силкується їх віднайти в хуртовині боротьби, соціальних антагонізмів і заворушень. Іде переоцінка всіх тих вартостей, то донедавна вважалися незрушними...» - написав Сціборський на перших сторінках «Націократії» [5]. Погляди М. Сціборського на демократію та її роль і місце в системі актуальних завдань українства сповна можна збагнути лише в контексті тої реальності, в якій перебував національно-визвольний рух. Недавня поразка демократичного уряду УНР якраз і була зумовлена ігноруванням національних інтересів на угоду демократії. На думку Сціборського, демократія з її парламентаризмом та економічним лібералізмом породила зростаючу боротьбу політичних, класових, господарських інтересів, призвела до створення чисельних партій, груп і фракцій, які, використовуючи політичну свободу, змагали мати якнайбільший вплив на державне управління, до того ж "мало оглядаючись на загальні національні інтереси". А саме це спонукало до висновків про непристосованість демократії до реального життя [6].

Саме слабкістю демократії, на думку Сціборського, можна пояснити появу комунізму, "ще глибшого падіння", де проявляються "сили стихійних, руйнівних інстинктів, загрожуючи цілковитою катастрофою", а також націоналізму, "здорового відруху", здатного до оновлення і скріплення "індивідуальних і горомадських первнів".

Аналізуючи комунізм і соціалізм, М. Сціборський виявляє ті їх

сторони, які вже наприкінці двадцятого сторіччя зумовили занепад комуно-соціалістичної ідеї та породженого нею "соціалістичного табору". Та основна причина краху соціалізму і комунізму – матеріалістична і раціоналістична природа цих явищ. Духовне спустошення, антирелігійність, збайдужілість – це наслідок комуно-соціалістичних теорій [6]

Предметом детального аналізу є також фашизм. Зазначимо, що у "Націократії" Сціборський розглядає італійську модель фашизму, коли ще не існувало фашистських теорій про "вищість" арійської раси. А тому, намагаючись бути максимально об'єктивним, він відзначає досягнення італійського фашизму, які проявилися насамперед у його спроможності сконсолідувати тодішнє італійське суспільство, а також витворити ефективну господарську і соціальну системи. Але вже у 1935 році, коли існувала реальна спокуса використати ідеологію фашизму для динамізації національно-визвольних процесів, М. Сціборський розгледів у фашизмі цілий ряд негативних моментів й тим самим обумовив необхідність власної національної ідеології. Зокрема, він застерігав від надмірного захоплення фашистською диктатурою, оскільки вона "не є для фашизму тимчасовою метою правління, возведена в основний елемент державного устрою", а для майбутньої Української Держави це не сприйнятне. [6].

Націократія є республіканська. При цьому, націократія відкидає партійну систему, замінюючи партії синдикатами, об'єднаними у Всеукраїнській Господарській Раді – дорадчому органі при законодавчій і виконавчій владі. В той же час, націократія не уподібнюється тоталітарній державі. Осередками демократії і «громадської творчості» є ті ж синдикати і органи місцевої самоуправи.

За адміністративним розподілом, націократія тяжіє до федералізму. Україна, на думку Сціборського, має бути розподілена на краї, що матимуть власні Краєві Ради і уряди. Ці органи будуть формуватися шляхом «прямого, загального, рівного й таємного голосування». Представниками державного уряду у краях будуть так звані «краєві начальники», які очолюватимуть місцеву державну адміністрацію і обійматимуть посади Голів Краєвих Рад, пов'язуючи тим самим три елементи державного управління: уряд, «громадську самодіяльність» і контроль над нею.

Загальнодержавна законодавча влада буде втілюватися в діяльності Державної Ради, члени якої будуть обиратися шляхом голосування. Висувати кандидатів будуть синдикати і Господарські ради виборчих округів, а у голосуванні буде брати участь населення відповідного округу. Завданням голови держави буде координування дій законодавчої та виконавчої гілок влади, усуваючи можливі протиріччя між ними. Судова влада буде стояти на сторожі законності і конституційності. Таким чином, націократія, зберігаючи принцип виборності влади і розподіл влади на законодавчу, виконавчу і судову, буде безпартійною політичною системою. В націократії буде реалізовуватися принцип органічного сполучення повноважень загальнонаціональних та місцевих органів влади. Наявність краєвих урядів та виборність влади забезпечуватимуть достатній рівень децентралізації влади, щоб запобігти скочуванню до диктатури, а державне представництво і контроль на місцях забезпечуватимуть координованість загальнонаціональних і регіональних інтересів. За словами Сціборського, «Україна буде авторитарною й унітарною, але в належній мірі й децентралізованою республікою, що всіма елементами свого устрою відповідатиме істоті націократії як режиму панування цілої нації у власній державі»[5].

Основою суспільно-виробничої і політичної структури націократичної держави є селянство, робітництво та інтелігенція. Соціально-економічна засада націократії – державний синдикалізм, який заперечує принцип класової боротьби, та "право окремих соціальних груп на монопольне панування в державі й на експлуатацію суспільства".

М. Сціборський був прихильником національної диктатури як форми політичного устрою для перехідного періоду, що здебільшого, сповнений об'єктивних і суб'єктивних труднощів. У "Націократії" також викладені адміністративні основи Української Держави, згідно з якими Україна – це національна держава з чітким розподілом влад на законодавчу, виконавчу і судову, жорсткою централізацією в управлінні та визначенням прав і обов'язків

громадян [6].

Висновки. Підсумовуючи здобутки Миколи Сціборського можемо зробити такий висновок: ідеологія українського націоналізму дає вичерпні відповіді на актуальні завдання в ділянці державотворення, вона позбавлена ідеї тоталітаризму, а свої економічні, політичні, правові моделі конструює на основі принципу національної солідарності та пріоритету національних інтересів. Ідеї М. Сціборського не суперечать нормам будівництва демократичного суспільства, а є лише максимально адекватними до тогочасного політичного контексту. Під сучасну пору наріжні ідеї "Націократії" є ефективним чинником у розбудові Української Самостійної Держави.

Список використаних джерел та літератури

1. Віхров М. «Націократія» Миколи Сціборського і «третій шлях» України [Електронний ресурс] / М. Віхров // Науково-ідеологічний центр імені Дмитра Донцова. – Режим доступу: <http://dontsov.nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=9>
2. «Держава вище класів і партій!». Конституція України: проект ОУН [Електронний ресурс] // Сайт «Українська правда: історична правда». – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/06/28/127808/>
3. Зайцев О. Ю. ОУН і авторитарно-націоналістичні рухи міжвоєнної Європи [Текст] / О. Ю. Зайцев. // Український історичний журнал, 2012. – № 1 (502). – С.89-101. Коваль Р. Багряні жнива Української революції [Електронний ресурс] /
4. Р. Коваль // Сайт «Українське життя в Севастополі». – Режим доступу: <http://ukrlife.org/main/evshan/natiocracy.htm>.
5. Сціборський М. Націократія [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://ukrlife.org/main/evshan/natiocracy.htm>.
6. Червак Б. Український націоналізм: дослідження, інтерпретації, портрети.– Дрогобич: Видавнича фірма "Відродження", 1996.– 40 с
7. Гончарук – Чолач Т., Джугла Н. Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації. / Т. Гончарук – Чолач , Н. Джугла / [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv
8. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.